

سروده بهردينهگان

چېرۆكه شيعر يان تېكستىكى والا

2005

من شمشالیکى سهره پړو ههرزه نه بووم، تا ریڼه بهم
هموو لیوئ فووم پیا بکاو، نه کلوه به فریکى ساوایش هه تا
به یه کهم هالوئ دهمی سکلی بتویمه وه نه خونچه یه کی

نەدەيدەيش بەگفەيەك زراومچى. نا من وشەيەكى زيت بووم.
 گەرچى وەك زى بارىك بووم و وەكو تارىش ناسك بەتال،
 بەلام كاتى كە پەنجەكانى شيعرو عەشق، بەيەكەو، لىيانئەدام،
 من پەر ئەبووم لە پەپوولەو لە حەيران و پېژنەى سال!
 بالئەدەيەكى داودۆز⁽¹⁾ بووم، وەختى دايكەم. بىوئەژنە مروزەكەم⁽²⁾،
 كۆترە پەشەكەى "ئىسكان" م، لە بوولئىلكى نەيارى ئەم شارەدا،
 لە پايىزى پايىزاندا، تەنھا جىھىشت، تەنھا و تەنھا. ھەر
 خۆى و دەستەوارەيەك نانى گرياو، خۆى و ھەندى لە فرمىسكى
 پاونراوو، خۆى و چەند ورتە ورتىكى ئاگردانىكى ترساوو،
 خۆى و ئاوينەى ديوارى حەپەساوو، تەنيايەكى بەسام و،
 خواوئەندىكى كەرەوالەو، مشتى نزاى ئىوارانى سەر بەرمال و،
 پەر بە كۆشيش قەرزى دوكاندارىكى زيادنوووس و، بە زستانىش
 نووزە نووزى لىفەيەكى ھەرزال ھەرزال!
 دە مائئاوا، ئەى كۆترى پەش لەناو ھىلانەى پۆحىكى
 زۆر سىيدا. دە مائئاوا گمەگمى بىوئەژنى لە بى پياوى و
 لە دوخان⁽³⁾ و لە خۆلەمىشى دابراڭ! تۆيش ئەى پەفەى
 ژوورى شيعرم بە يادگارت ئەسپىرم، بەو خەونانەيش كە ھىشتاكە
 نەھاتوون و نەماندىوون. سلاو ئەى كچە دراوسىڭى كراس
 شەرمەن و سنگ جەسوور. كچە خەياتى سەر پىڭگەى تالە دەزووى

(1) داودۆز: بەو مەلانە ئەوترى كە بىشتەر ھەست بە بوونى پراو ئەكەن.

(2) مروز: بەدبەخت.

(3) دوخان: دەردو داخ

چاوپروانى و دمرزى ژان و تەقەلى زام. من چاوبازى و
خۆشەويستىم ھىچ بەلئىنىكى تيا نەبوو، ملوانكەكە، تاقە خۇزگە و
يادگارم لاي تۆ، كە تووتىيەكى رەنگالە لەسەر گوئەكەى نەخشاو،
ھەلئىگرە، بەشكوو رۆزى ئەو تووتىيە لە سنگتەو ھەلئىرپىت و بگاتە لام.
ئەى كچى جوانتر لە جوانى و ناسكتريش لە جەستەى ئاو، ئاورشپىنى
دەمەو عەسرى ھاوينايشت بەسەر چوو. بە دورمانى شەوى درپىت
ئەسپىرم! لە دواى ساتى ئەبىنە دوو تراويلكەو لە يەكترى
بزر ئەبىن. لەوانەيە ھەرچەند رۆزى نىگەرانييەك لە شىوہى
گەوالئەيەكى تەنكدا لە دەم و چاوت بنىشى، بۆ چەند رۆزى كەمىك
لە روومەتى ھەزوو تۆزىك لە بزەت بېروشى، ئەوسا ئىتر وەك
زۆر خەون و داوہ دەزووى ناو دورمان و تامى نوقل و بازننىكى
شكاوى دەست، منت لەبىر بچىتەوہ. سلاو ئەى كچە دراوسپى
كراس شەرمەن و سنگ جەسوور! راسپاردەى ھەناسەكانى شىعەرم،
ئەگەر جار جار، سەرىك لەو كۆترە رەشە بەيت، سەرىك
لە گمەى رۆزوى بەر دەرگاگەى، تۆ ئەوساگە، پەنجەرەيەك لە
سامال وگوئەباخى لە پىكەنەن، لەناو خەمو لە لىلاى تەنيايىمدا ئەكەيتەوہ!

★

لە بوولئەوہ بەرەو ژوور بەسەر ترسا ھەلئىنام و ئىتر چوومە
ناو دالانى شەفەقەوہ. ئەم دەرەبەندو دەرالانە جىي زەمانى
پەيكەرتاشن و، رەوہزەگان، مەچەك و بازووى بەردستان.
زاخان⁽⁴⁾ زاخان، دەرياچەيەك لە مېژووى بەرد. ھەموو بەردى

⁽⁴⁾ زاخان: بەردەلان.

چىكايەتتىكى خۇي ھەيە. من بەسەر چىرۆكدا ئەرۆم. بەسەر
 جوگرافىيە زاندا. ھەفتەيەكە لەناو ئەم رۇمانى سىوو
 گىلاسەدا، با بە تەورەو ھەلئەكاو بەرد رانەكا، لە
 خوارەو، لە دامىنى ئاگرگرتووى بەردەلاندا، ژنىكم دى
 لە دووكەلى مائەكەيدا، وەك قۇريەكى تەنەكە رەش ئەچۆو،
 ئەكولۇ ئەكولۇ، دەستى نەبوو ئەو داگرى. ئەتووت
 دەوونى سوتاو، دەوون زمانى چىيە خۇي بىر چوو بۆو.
 ئەكولۇ ئەكولۇ، ھەر بە تەنەكە كەفى ئەكرد. ژنىك لە
 پوختەي بىكەسىي، لە پىرسىارى بى وەلام و لە تەماشاي
 پەراگەندە و بىھوودەيى. دۆلىكى پى، لە كەلاكى ئازەلەكان،
 ئەسپىك دوو ئەسپ و دە بارگىر، سەد سەر مەرى ھەلا
 ھەلا. كەلاك.. كەلاك.. كەلاك، دە دال
 بىست دال، بازەنى مەرگ خولىان ئەخوارد. ئەلقەئەلقە خولىان ئەخوارد.
 ھەفتەيەك بوو غەزەبى سولتانى بەغدا، لە ئاسمانى مسىنەو ەدابارىبوو.
 پىرە مېردى لەسەر چىچكان بە ديار لاکى گوى درېژەكەى خۇيەو
 دانىشتبوو. ھەر ئەيوت و ئەيوتەو "ھىچ. ھىچ. ھىچ نەما
 ھىچ!" لاک.. لاک.. لاک.. لاک. كىوكان لووتيان گرتبوو
 رەنگەكان بوورابوونەو. چەند درەختى لە تاواندا رايانکردبوو
 سەر گردى و بۆ رەگەكانيان ئەگەرەن. بە لاي ئاويكى سەرسام و
 گىژو و ردا، سورامەو، سەلامم كرد. بەلام ئەو ھىچ، ھەپەسابوو
 نە وەلامى سلاوگەمى داپەو نە سەرىشى بۆ لەفاندم. پەپووسلېمانكەيەكم
 بىنى سەرى رووت و كلاوگەمى لىكەوتبوو. لە ترساندا لەسەر بەردى

دانه و بوبو نوپۇزى ئەكرد. ئەشكە وتەكان زارى داپچراوى شاخ
 بوون "باپىرانمان لەم ئەشكە وتانەدا ھەموو، بە چوارمىشقى
 دائەنىشتن و قەفى سەيلىيان با ئەداو قلىانەكانيان ئەكەيشاۋ
 سەرى خۇيان ئەكرد بە توونى ناو قسەى دوگەلاۋى و پىر بوون
 لە كرمى تەمەلىي. باپىرانمان شەقىيان لە دوارپۇژ ھەلئەداو
 كەوشەكانيان ئەكرد بە دەمى يەكترداۋ سەريان بى زەنگ و
 بى مۆم و دلىان مېش و گويدىرئىزەكانيان لە كچ و ژنەكانيان
 خۇشتر ئەويست" پالگە وتبووم دائىك لەسەر كەلاكى
 ئىستىزى نىشتىبۇۋەو ئەويش ديسان نوپۇزى ئەكرد. ئەم دالەيان،
 بە دەنووك و ناوچەوانيا، بە رەنگ و رۋو، ھەر لە حاجىيە سوو خۇرەكەى
 دوكاندارە زىاد نووسەكەى داىكم ئەچوو. لەولامەۋە مەلاى دىكە
 بانگى ئەدا. لەبەر بۇگەنى كەلاك و مەرمەرى چەقەلەكان، مرقەمرقى
 بەرازەكان، دەنگى سىسركى دەوروبەر. نەمانئەزانى چى ئەلئى.
 مېردمنداڭ ھاتە لامان ئەتوت گوپىرەكەى قوراۋىيى ناو خم خۇركە.
 لەو دوگەلانەى سەرەۋە داپىرەى لى بىزىبوۋبوو. ۋەختى چوۋبوو،
 بۇ سەر گوپى ئەسحابەيەك. تا لە قسەكەى بخوات و تاقە مرىشكى
 كولانەى بۇ نەزركات. پىمانوت بچى ناو سەلاۋ بانگى مەلاۋ
 بچى ژىر بەرد و ژىر قسن و ناو گىرفانى ئەسحابان و ژوورى
 خوداى بۇ بگەرى! شەو لەگەل خۇيدا ئەپىردم. مانگەشەۋىكى
 بىبەك و تريفەيەكى دلپەق و رۋخسارىشى ئەۋەى كە پىۋەى ديار
 نەبوو پەلەى تەم بوو. ئەرۋىشتىن و پىرشكى ژىر سەى ۋلاخ،
 ئەبوونە ۋردە ئەستىرە و پەرت پەرت ئەبوون و پەلكەگيا دائەچلەكى و

قەلبەزەپش سەرى سورئەما. لە ناکاودا رېئوييەكى گون لىتېكچوو
 چاۋ داگىرساۋ بە بەردەمدا فرتەى ئەكرد. خورپە خورپى زۇر ئەسپايى
 ھەندى جۇگە لە لاۋاندنەۋەى ژېر لىۋى دايكەم ئەچوون "ئىستە
 چاۋى بېرپوھتە چاۋشىنى عەلادىنە بەد بەختەكەى بەرامبەرى. لە گرى
 شىندا ئەمبىنى. ورد ئەبىتەۋە بزانى چەند لاۋاز بووم. لە نەينۇكى
 گرى شىندا كە پىكەنىم پىئەكەنى. سەر ھەئەبېرى و بە خوا ئەئى
 ئاگاي لىمبى. بە تەزبىحىكى درىژى كلىتە سەوز، قەرزەكانى
 مانگ ئەزمىرى. ھىشتا ھىلكەكان نەكولاون، سەلكە پىازى
 ئەجنىت و چاۋەكانى ئاۋ ئەكەن و گرىانى راستى و ئاۋى پىاز تىكەل
 ئەبن و بە سەرەۋىرە شېرەكە روومەتە كۆنەكەى ئەسرى" گول ئەستىرمىەك
 خەرىكە لەو سەرەۋە، بۇناۋ رېئى⁽⁵⁾ دائەگەرى. ھەنگاۋىك و
 دائەگىرسى، ھەنگاۋىكى دىۋ خامۇشىى. دوو شەقاۋو، ورشەيەك و
 تروسكەيەك لەسەر بەردى ھەئەبەپەرى. من پىموايە لە كچىكى
 گول ئەستىردى دراوسى خۇى چاۋ دائەگرى و لەۋانەيشە شاعىر
 بىت و شىعر لەسەر بەرد بنووسى "كچە دراوسى بارىك بوو.
 لە ئاسكى سەر فەرشەكەى خزمىكى مافوور فرۇشى ئىمە ئەچوو.
 رۇژى سىجار تەماشامان بەرىەك ئەكەوت. سەرنجەكان
 شرىخەيەكى بى دەنگيان لىۋە ئەھات. پراۋپى ئارەزوو بوون.
 تەماشكان سوور سوور سوور سوور ئەبوونەۋە. بانگكردن بوون
 بۇ ناۋ جىگا، مەمكى شاراۋە ئەجوللاۋ بەلام ھەرگىز خۇى
 نىشانى پەنجەكانى من نەئەدا. پەنجەكانى من شىت بووبوون.

⁽⁵⁾ رېئى: جەنگەل. بېشە. دارستان.

شاردنەو شىتتى ئەكردن. پرسیاری لەشى داپۆشراو، چون
 تەننەوئى ئاگرى لە پووشووی ناو لەشى مندا سات لە دواى
 سات گەورەو گەورەتر و خوار ناوکیان ئەکرد بە
 بلیسەى رەق و تا ژیر لیفەو کارى نەهینیى بۆ دواچار
 بەفراویکی پێدا ئەکرد. کچە دراوسى ھاوینان لە سەربانەو
 شەمامەو حەزى خال خال و جار جارەیش وردە زىخى تینەگرتەم.
 لە کەلینی دوو قامیشى بلاووە، لە چىغەو، دەستى ئەهینایە
 دەرى و بە درۆ بانگی ئەکردم. زەرى بازن و خورپەى دل،
 ئاگرى جەستەمیان خۆش ئەکرد. ئالۆش بووم و هەئەگىرسام.
 سپى بووم و ئەبووم بە سوور. درەنگانىش، لە ئاسماندا
 ئەستىرەهەكى خەیاتە ئەدۆزىبەووە بانگم ئەکرد، ورد ورد
 ئەهاتە خوارەو ناو چىغەکەو ئەستىرە پروت پروت ئەبۆووە
 منى ئەدروو بە خۆیەووە جووت ئەبووین و، وەختى هەئەو شاینەو،
 پیکەو خەومان لىئەکەوت!"

لە رى دارىکم لەگەل بوو. سەرى ئەگەيشتە پشتم. ئەسمەرىكى
 خال خالووی و دەم و چاوی گرى گرى و بەردەوامیش قاچ قورپاوی.
 ئەچوو بۆ لای دار قەزوانىكى ئامۆزای لەوبەر تەپەت. تا نیوەى
 رى ھاورپم بوو، دەستى هەر لەناو دەستما بوو. لە ئاستى خز و
 ماھیدا و لە بەردەمى سەگەکانى ئاواپیدا، فریای دەست و
 فریای قاچ و فریای شیعەرە گچکەکانم ئەکەوت. چا و ساغم بوو،
 هەندى جاریش چەند قولانجى پيشم ئەکەوت. ئەمدوووان و
 ئەیدوووانم. ئەو لە خىلى نزارىكى جەنگاوەرو جەربەزە بوو.

وەككوو ئىمە ھەلپاچىن و داپاچىن و ھەلگەندىن و سووتاندىن و
 دەرگىدىن و شەونخوونى زۆرى دىبوو. بەلام وەك خۆى
 پىي ئەوتەم: ھۆزەكەى ئەو، چەندىن سائە، رۆزى لە
 رۆژان زۆلىكىيان تيا ھەئەكەوت، پاكاو بېروا بچى و
 بىي بە سىدارە!

ھىشتا ئەوئى كۆچم بوو. من خۆم بەخشىبوو بە بەفرو
 بەردستان و رەشەباگان. كەچى گوندىەكان واپان ئەزانى
 ھەر رېبوو و من بۆ تۆو شەتل و باسوفكېن وام لە
 لايان، چونكە ھەر دارىكەم پىبوو، چونكە بەرگى بەرم
 رەش و، خاكىي نەبوو. لەسەر پردە نەگبەتەكەى چەمى
 تەيەت كە دوو كارىتەى پەراسووى لىمابوۋە. پەلە ھەور
 لە سەرەوۋە. من لە بەيناو، ئاوى شىتتىش لە خوارەوۋە،
 ھاژەى ئەھات. لە خوارەوۋە مردن ھەر ئىچگار ئاشكرا،
 بى دەمامك چاوى قولى و لووتى زى و ددانى خۆى نىشان
 ئەدام. لەبەر رۆحى ھەندى شىعر من ھەگبەكەم فرى
 نەدا. دو پىاو لەوبەر پردەكەوۋە وەك كەژەكان پىكەنىنيان
 بە رۆشىتن و پەرىنەوۋە لەرزە لەرزى قاچم ئەھات. وەختى
 گەشىتمە مەرزەكە. دوو شىعرى پەردە نەپۆشم، ترسيان
 لىنىشت. زياتر خزانە بنەوۋە. لەبەر بۇنى پىسى سنوور،
 دوو سىيەكىيان ھەر لەویدا بەسەر خاوى و شەرۋالىكەما رشانەوۋە.
 داواى پشوويمان لىكردم. كە دانىشتم ھەر لە زارى گەلىەكەدا. ژنىكەم دى
 بە سوارى مايىنىكەوۋە. ژن: يەككە بوو لە پەرىەكانى چواردەورى

عەرشی خودا، مایین سپی و کەلە بچووک. مندائیکیش لە پێشەوه
جەلەوهکە ی رانەکیشا. ئای خودایە ئەم هەموو جوانییە چی بوو؟
لە پریکدا، لەناو قیزو ناشرینی ئەم مەرزەدا، وا پەیدا بوو!

لەم کەناری رووبارەدا، درەختەکان، بەهۆی (با)یەکی لاسارو
چەتوونەوه، کە رەنگە راسپێردراوی ئەو دەر بەندە ی ئەوبەر
بووبیت، ئەبێنم پاییزیان لە دەست بەر بۆتەوه. ئەوەتا
پاییز رژاوه. کریستالی زەرد شکاوهو لەبەر قاجی هەموویاندا
ورد ورد بووه. لەم کەناری رووبارەدا. تەنیا یی بەهۆی
عەشقیکی زۆر دوورەوه، کە رەنگە راسپێردراوی، کچە دێرەقیکی
شار بێت. دلتیایی و نکردوووه وا بێهۆده، نێو ئەو هەموو
گەلایانە ی بۆ ئەگەر ی. لەم کەناری رووبارەدا، باندەمیهک
بە هۆی بەردی راوچییهوه. کە رەنگە راسپێردراوی، ئەم
قوللەیه ی سەر مەرزبیت. فرینیان راوکردوو خویندنیان
راوکردوووه، ئەمیش بێهۆوده ناو شنەو ناو شەمال و
ناو لۆچەکانی شەپۆل و قەیی خەونی لوولکراوی بۆ ئەگەر ی!.

شەوه زەنگە و گریکی دوور دەلیمانە. لە بیزاریم هەلنەنووتەم.
هەندێ جاریش ئەکەوم بەسەر خەیاڵداو دائەچلەکم. مەملەکەتی
لە کویرایی، مەگەر هەر خوا لێرەدا چاوی ببینی. هەر دەنگ
هەیهو رەنگ دیار نییه. کاروانی هات، ملی هەمان رپی گرتبوو.
چوومه ناو ریزی کاروانی قاچاغەوه. باریان ئەخست. سیپە

چا بوون. لەناو رەشدا ھەلتووتابووم. سەرما بە سوزنەو ھات. سەر قافلەچی ئاگریکی لەبەر دەماندا کردەو. ئەتوت لەناو ھیکایەتی شەھرەزاد دام. لەبەر شەوقی پرتەقالی ئاگرەکەدا لەسەر چیچکان دانیشتبووم. لە غەریبی ناو ولاتی خۆم ئەترسام. لقی ئاگر ئەشکایەو. لە کەرت کەرتبوونم رائەمام. لە خۆلەمیشدا دایکم و لە پشکۆدا کچە خەياتی دراوسیم ئەبیینیەو. بە دەم وەنەوزی قرتاوو سەرسمی زۆری خەيال و نووچدانەکانی بەختەو. کازیووم دی لەناو دەر بەندی خەوالووی کەزی تەردا، لە خەو ھەستا. ئەوھتا وا، قۆزاخەيەك لە رۆشنایی رەنگ نارنجیی ھەل ئەبیت و خوا یەكەم شیعی گزنگی خۆی لەسەر لوتکە ئەنووسی. چاوم لیبوو لەسەر دوندی سەری سەری رائەوھستاو شیعرەکەى خۆی بۆ ئاپوورەى دارستان و لیرەوارى ئەخویندەو. چاوم لیبوو خۆر لەسەر قەلان دۆشکانی رکی ملە لە بریسکەى ئاوی خەرەند ورد ئەبۆو. لە کونییکی ژیر دەوھندا کەرویشکی زا. لە نیوانی دوو بنچکدا ماری جرجیکی قووت ئەدا. لە ماكافی⁽⁶⁾ جۆگەيەکیان جیا کردەو ھەر لەولاو جۆگە سوپی بۆو تەنیا مردا. رۆحم گەلای ھەلفرپیوی دەم باخن⁽⁷⁾ بوو، (با)یەك لە شارەو ھات و ھەلیگرت و بە دەم پرۆوشەى زەردەو گەراپەو بۆلای کزەى گیانی ئەولا. ھەستم تەنك، تەنك تەنك،

⁽⁶⁾ ماکافی: جۆگەى گەورە کە جۆگەى بچووکى ئى ئەبیتەو.

⁽⁷⁾ باخن: ئەو شوینەى باى لیوھ دى.

هاڧييونى⁽⁸⁾ تيدا دياربوو.

سەر قافلەچى پرسىي: راتكردووه؟! بە قسەما. بە رۆيشتنما،
بە روانىنما زەق زەق دياربوو شلەشارىم.. راتكردووه؟!
"ئاگام لىنەبوو من مۆم و لە ژىر چاودىرى فوويەكى
ئامادەدام. بىئاگابووم من ماسىم و لەژىر چاودىرى
قولاپ و چەشەيەكى ئامادەدام. بىئاگابووم لەو
تارمايى و لەو سىبەرەي لە دوامەو، شوين پىي قەلەم و
وشەم و خولياكانى ھەلگرتبووم!. بەيانىي بوو ختوورەيەك
ھەر لە خۆو، ياخود برووسكەي رىكەوتى ھات بە
دئا و زەنگىكى لىدا لە سەرماو چوومە دەرى. وەكوو
دەنگى بە گوئى نەستما بچرىپىنى "ھەستە سەر پى و بچۆ دەرى"
چوومە دەرى سەر شەقام و ھەر ئەوئەندەو پىكابىكى چەكدار
ھات و يەكانەكان دابەزىن و بە راكردن چوونە ژوورى!
من سترانىكى سەرەرۆو ھەرزە نەبووم. يان خونچەيەكى نەدەيدە،
وختى تەنيا، تاق و تەنيا، كۆترە رەشەكەي "ئىسكان" م
لە بوولپى ھىلانەيەكى پايىزدا. بۆ رىكەوتە چەمووشەكان،
بۆ نا رىكەوت. بۆ بەفرو باو، بۆ تەفەنگ و چاوى نىزەو
چىرەي چەكەمەو بۆ پشیلەي سەر حەسارو، بۆ خوايەكى كپو خوین سارد
بەجىھىشت و چوومە دەرى!.

★

"با" لىرە شەنگترە، ئەو وختەي ئەجوولئ و ھەلئەسى و دەست

⁽⁸⁾ ھاڧى بوون: غەربىيى.

ئەكا بە سەما. گویت لییه ئەو لیړه نازاده و گۆرانیی خۆی ئەلی و ئەو وەختە بیەوی هەئەگا و نەیهوی هەئناکا. (با) لەولا هەمیشە غەمگینە و لە سیلە کۆلاندە تروشکە کاردو و کپووزە زنیکی بیكەسی لیو دئ. بەرد لیړه سەربەستە و ئەزانئ بۆ بەردە و ئەپەیفئ و ئەنۆرئ و پیناسە خۆی هەیه و گەر کۆزرایش ئەزانئ لەسەر چی ئەکۆزئ! من چوومە ناوناخی بەردەو. ئەو وەختە لە "گەلی بەدران" دا ژووریک گە بەردی قایمی خۆی دامئ. قەلەمم لە بەردو کاغەزم لە بەردو پیخەفم هەر بەرد بوو. لە بەرددا قەسیدەم هەئەقولئ و لەسەر ئەو خەیاڵم تا ئەودیو تخووبی خەوبینین هەئەفئ.

"شەویکیان لە نیوان کەرویشکە خەووە، تووتییەك هاتە ژوور سەرینم. رەنگالە. سەیرمکرد بە شیوە بە پەرو بە بال و بە شازئی دەنگەو لە خەمی من ئەچی و هەر هەمان تووتییەكە میوانکە دیاریمە بۆ کچەخەیاتى دراوسئ. هەر ئەتوت جمکیکی نازارمە و دەمیكە رۆشتوو و ئیستاکە دیتەو. دووانم لە پێشدا بەیتیکى لە گاتای ئاویستا بۆ خویندم و لە پڕئ کەوتە ناو خەونیکى زەردەو وەك ئەوەى خۆرنشین خۆی بیئ و بە زەردەى دامپۆشئ. لە پڕیش، بەرانیک بە قۆچی قەف قەفی گەورەو لە بەردەم ئەشکەوتما راوەستا دۆدیکى⁽⁹⁾ زەنگداریش لە ملدا. بیئ ئەوەى پارا بى سوارى بووم.

⁽⁹⁾ دۆد: ئەو میوانکەیهی لە ملی ئازەل دەرکرت.

بەرانمان بالدار بوو. بالەكان زەرکەفتى و قۇچەگان
 قاوھىيى و دۆدەكە شىنئىكى ئاسمانى و تىسكى مووېش كالىكى
 پەمەيى. تووتىيەكە پىيى وتم: ئەزانم زۇر تەنيائى،
 من هاتووم سەفەرى پىكەوۋە بۇ دنيائى ئەفسانەو جىھانى
 ناو خەون و شىعر بىكەين. سەفەرى: كات و شوپن، سەردەم و
 چاخەگان ھەر ھەمووى پىكەوۋە لوول ئەگاۋ رابوردوۋ ئىستاكە و
 دوا رۇژىش بەيەك جار تەى ئەگا.
 تووتىيەكە لەنيوان دوو قۇچدا ھەلگورماو، بەرانىش دوو بالى
 لەسەر يەك پىكداداۋ. شاقوللى بۇ سەرى ھەلفرين. يەكەمجار
 بە كوۋچەى (با) يەكى بارىكدا تىپەپين. دەنگى تىژ، رەنگەكەى
 شىرىي بوو. بەرەو ژوور لە ئاستى كەوانەى نەيزەكى، شانماندا
 لە شانى زيويىنى بارانى، شەلال بووين بە رىزەى دلۇپى
 زەيتوونىيى. كەوتىنە مەيدانى گفەوۋە. بە جارنىك باخچەيەك
 لە پرشنگ ھەلۋەرى. گەللى پىر دەورىانداين، دارى پرووت
 رىز بووبوون. ھەندىكىان بۇ گوللى رابوردوۋى ناو دلپان
 ئەگريان. بەشىكىان ئەژنۇيان خويناۋى و ھەر دەستيان
 ھەلئەبىرى بۇ ئاسمان، لىرەدا، دووسى پۇل مەلمان دى.
 چراۋگى پچوۋوكيان، ئەوۋەندەى ھىلكەيەك، كىرەبوۋە مليان و
 زەردو سوور، شىنى كال، سىپى و سوور، بىرىسكەى ئاۋپنەى
 بەرسنگيان ئەسووتا. لەسەرپا، دەنگى ھات، وەك دەنگى
 بەسامى خواۋەندىيى پىيى وتين: بەم لادا، بە راستدا،
 من قۇچى بەرانم وا باداۋ وەرچەرخاين. لە ھەواى شىنباۋدا

تەلارنى لە بەفر دەرگەوت و دەرۋازەنى زىپىنى كراۋەو
خاتووننى نىۋە روتت بالابەرز لەۋىدا ۋەستابوو. خاتووننى،
قۇر دىرئ تا بەرىپى. پىرچەكان گولدار بوون. گولەكان
پىلوۋيان ئەتروكان. لەسەر شان پەپوۋلەنى پىنپۆك،⁽¹⁰⁾
ئاپوورەنى بەستبوو. لە چاۋيا چەند زىنەنى جىرۋە ھەلئەقولان.
لە بەران دابەزىن. پىشمان كەوت، ھەر لەسەر مورەغەنى پىشتى
ئەو بە پىتى گىرىكى سى چوار دىر نووسرابوون. بە شىۋە لە
شىعەرى ئەسىنەنى كۆن ئەچوون. ھەرسىكىمان خۇمانكرد
بەكۆشكى مۇزىك ۋە ھەلبەستە. درەختى ئىمەنى دى ۋە
پىكەنى. شىمالى ئىمەنى دى ۋە ھەلپەرى. دالانى لە بلوور
لەگەل خۇى بىردىنى ۋە بىردىنى. بە رىگەنى شوۋشەدا سەرگەوتىن.
لاماندا، لە كەنار گۆمىكى رەشباۋدا. ئۇدىبى كۆپىرمان دى،
قۇلپە قۇلپ ئەگىرىا. ئازارى گىرمۇلەو، ئەماندى ئاگرى
لە سىنگىا لىرفەلرف ئەسوۋتا، ئەماندى تا ئەبوۋە خۇلەمىش
خۇلەمىش ھەمدىسان ئەبوۋە ئاگرو لە شىۋەنى مارىكى دىرئدا
دوۋكەلنى بە چەند قەف لەسەرى ھەلئەسا. ئەگىرىا ۋە ئەگىرىا،
سەرى ھەر لە كۆشيا ۋە لە گوناھ رانەما. نەۋەستەين. خاتوونى
ياۋەرمان دەلىل ۋە تا چوۋىنە بەردەمى سەكۆپەك لە داستان.
سەكۆكە لە بىچمى قەلغان ۋە شىشىر ۋە نىۋەبىشى لە شىۋەنى زىنپىكى
گەرەدا نەخشاۋو. بە دەستە راستىشدا ئەسپەكەنى تروادە
كەللە بەرز لەسەر سىم بۇ خىلە ۋەستابوو. ھۆمىرۇس لەۋى بوو.

⁽¹⁰⁾ پىنپۆك: پەپوۋلەنى خالدار.

شكۆيهك له شيعرو ههيبهتێ له سيمای خواوهندو جادووويهك
 له سيحری ناو زمان لهوئ بوو. سهه زهمان وهك گوئی
 دهمهشیر له جهستهی ئهوهوه ئالابوون. له نیوان دوو
 شیردا لهسهه بهرد، بهردیکی مهپمهپین، دانیشتوو.
 كه بهران شیری دی قۆچی خوئی له ترسا له پشتی منهوه
 شاردوهوه خهريكبوو بتوقی و لهویدا چۆك دادا. توتیهكیش
 بی ورته و دهنوکی لال بووبوو. ههر بهسهه یهزدانی شيعرهوه
 پۆئی مهل به نزمی راست و چهپ به یهكدا ئههاتن و ههئنهفرین.
 ناوبهناو بهرسنگیان ههئنهسوو له قژی شاعیر و گمهپان
 نم نمه ئهپرشته كۆشیهوهو بائیشیان له مهوجی ژاوهپۆی⁽¹¹⁾
 ئهلیازهو ئۆدیسای بهردهمی وهئنهدا. پۆله مهل ههر ههموو
 سپی بوون. یهکیکیان نهبی رهش، قهترانیی. پروومکرده
 تووتیهکه: ئه و رهشه دایکه لهگهئیان!. من خهون له
 خهونا ئهبینم چوومهوه مالهکهی ناو "ئیسکان":
 "درهنگه پاییزه. له سووچی بهردهرگای دهرهوه.
 گهلاتووی زهردهئهی ههئورهیو. ههئلهرزیهو. خزاونه
 یهکهوهو لهسهه یهك بی شهرم پالکهوتوون. ئهوانه ههر
 ههموو مهراقی پۆزانهی دایکمن و لهبهه بای تهزیودا ئهلهرزن.
 بهرمیلی رهش رهش و ناو سکی قوپاوهو بی نهوت و شیردهکی
 شکاوهو کوتومت ههر ئهوهو بیدهنگه و هیچ نالی. تهنافی
 دوو پارچهی پیویه، کولوانه و دهمالی، ههردووکیان

⁽¹¹⁾ ژاوهپۆ: چۆمی زۆر روون.

قەرزارو ھەردووکیان ھەر ژن و تەر تەرپو ئەو وەختەى
 زوقمیان گرت تا ھەتاو ناخەون. دوو سۆلى زۆر ماندوو،
 دوو سۆلى بېتاقەت وەك قاچى خاوەنیان. جووتى سۆل
 لە خزمى رەزىلى دەولەمەند شەرىفتەر. چاۋ ئەنىم بە شووشەى
 پەنجەرەى ژوورەو: ئەبىنم خۆى و خەم خۆى و خواو
 تەنىايى پىكەو چوار مشقى بى جوولە لەسەر نەرز پىشت لە من دانىشتوون.
 بەرگە ھەر ھەمان بەرپىە وەختى خۆى كە خودا بە ديارى بۆیناردین.
 ژوور پىرە لە ئاخى بە ھالۆ، چون كتلىە رەشەكە قولپ
 ئەدا گریانى ناوہوو كەف ئەكا زوخاۋو بىنیان خنكاۋە
 چرای چاۋ. كۆترى رەش بە پەنجە نانى ناۋ قولینە ئەژمىرى.
 چەند ماوہ؟!، عومرى من ئەژمىرى. ھەناسە ساردەكان،
 گەرمەكان، تاریكى و كۆلى و، پىنەى جل، ھىلكەى پىس،
 ھىلكەى پاك ئەژمىرى. كۆترى رەش ئەستىرەى كشاۋى
 ناۋ جەستەو، ژنانى مىرددارى گەرەك و بېوژن لە
 رىزى پاپىزدا ئەژمىرى. من چاۋم ھەر لەسەر شووشەى
 كۆترى رەش بۆ خوداۋ بۆ قاپى مزرۇكەو بۆ وینەى پىاۋىكى
 سەر دىوار، بۆ تەپىرى سەر بەرەى ژوورەكەى خۆى ئەدوى،
 ھەر ئەمە كە ئەدوى. من دەنگى بە چرپە و يان بەرزى
 خوداىەك نابىسەم بۆى بدوى. ھەر ئەمە كە ئەدوى. ئەبىنم:
 فەقیانە، گلۇنكە پالوانەى⁽¹²⁾ ھەئەنىشتوۋى غەمبارن. سرکەى
 ناۋچەوان وەك ھەورى نەبارە، لەسەرچاۋ نوستوۋو ژاكاۋو

(12) پالوانە: جۆزى لە پەرەسلىكەى بال درىزى قاچ كورت.

له تەختى كراسدا ھەر شەوى دەيجوورە كە ديارىن. ئەيبىنم:
 خولياكان بە كۆمەل ئەچنە پال سەرىن و ئەيكەنە ورتە ورتە.
 ئەيبىنم: خەمەكان بە دەنووك خۇشەك راوئەنپىن بۇ
 ھەوشە، تا ئەنوئى. ئەيبىنم: لە كونى ژوورەوھىش پايىزە،
 ئەوھتا گرى شىن لە چاۋ زۇپادا ئەوھرى. گەچكارى
 سەر دىوار لە خۆۋە زەرد ئەبى و ژالەكەى سەر بەرەش
 بە تەرى ئەوھرى. لىفەى شېر ئەكۆكى و ئەكۆكى و دۆشەكى
 بى ھەناو ھەناسەى خەونىكە ئەتاسى و سەبەتەى نانەكەش
 لەولەۋە. كزۆلە كزۆلە، چاۋ بۇ ئارد. چىنگى ئارد ئەگپىرئ و
 نايىبىنئ. من گوئىشم ھەر لەسەر شووشەيە. ئەيبىسم،
 من دەنگى زىقەلەى كراسى شىتال و رزىوى ئەيبىسم ئەو
 وەختەى داملەى⁽¹³⁾ ھەژارى لىداۋە. دەنگى چاۋ بە
 تەرى. دەنگى بۇن ئەو وەختەى لە رشتەى مېخەكدا
 بۇ بەختى خۆى ئەگرى. دەنگى رەنگ ئەو وەختەى
 باگژەى سال ئەيباۋ ئەبىتە بېۋەژن. من پەيشى سوراحى
 لىو شكاۋ ئەيبىسم ئەو كاتەى كە ئاۋى ناۋ جەستەى ئەشىۋى و
 زمانى ئەشلەژئ و لال ئەبى. من دەنگى لەرزۆكى بەتالى قاپەگان
 ئەيبىسم ئەو دەمەى لە رەفەۋ ھەلگرتن بىزار بوون. من دەنگى
 جاجمە كۆنەكە ئەيبىسم ئەو ساتەى بە تەنيا گۆرانى بۇ يادى
 بووكىنى خۆى ئەلئ. من دەنگى ناخۇشى دۆلابە كەتەكەش
 ئەيبىسم ئەو دەمەى بەگرپى بانگ ئەكاۋ قاچىكى نەماۋە

⁽¹³⁾ داملە: شەپلە لىدراۋ. ئىفلىج.

خەرىكە داكەوئ. من زىكەى تەقەل و من نووزەى دەرزيەكەو
ھاوارى سەتلەكە ئەبىسەم گويم لييه: تەقەتەق تەنەكەى
نەوتەكە چى ئەلئ. تەقە تەق رەحەتى دەم پەل و زار وشكيش
لەگەل ئەو چۆن ئەدوئ. لەرزە لەرز پەنجەكان چى ئەلئين.
يان چىمكى كەواكەى خشەخش چى ئەلئ. چا و لەسەر پەنجەرەو
گوئ لەسەر شووشەكە ھەلناگرم. لەگەل خوا جيئيديلم. كە
سەرم ھەلنەبەرم تووتىيەكە پيم ئەلئ: رۇشتبووى لە كوئ
بووى؟! بەرانىش سەيرىكم ئەكات و بزەيەك ئەيگرئ!"

ھۆميرؤس لە ھەورى شىعدا بارانەو راماوە. قتر لۆكەو
ناوچەوان بەرانىي بۆ دوور دوور ئەپروانى. توتىيەكە
پيى وتم: باشىعرت پيرؤزكەم. دوو ديپرى بە دەنووك
ھەلگرت و ھەلئفري و گەيشتە سەر رانى ھۆميرؤس
ديپرەكان كەوتنە نيو باوەشى. كە دەستى ليوئەدان،
ئەوانىش بوونە مەل لەگەل پۇل ھەلئفرين. تووتىيەكە
ھاتەو و چرپاندى بە گويمدا تەماشاي لاي (چەپ) كە. بەچاوى
شىعري خۆم ئاورم داپەو ھەلئفريو سەو بە بەرگي سامالى
مۇسقىقاو شىعەرەو ھەستاوە. جوانىيەكەى سەر خۆشە. خەرىكە
لە خۆشيان ھەلئفري خەندەران شەق ئەبا. جوانىيەكەى
ئال ئالەو لەزنەى گونەدا خەرىكە سەرنەكا. جوانىيەكەى
پرپرە لە زەوقى بزۇزو شەھوئەتى مكوپرو،⁽¹⁴⁾

⁽¹⁴⁾ مكوپرو: ياخىي.

بازرەقەى مامزى نەسرەوتى ئارەزوو پىرپىرە لە گىچكە
 خواوەندى ھەوەس و لەماچى شەرابىيى ياقوتى و لە زىرە
 فەنجانى عاشقان. فەينۇسەو ھاتۇتە بەردەركى رۇشنى
 قەسىدە و، خەيالى ھاوینان بەشنە و بە شەمال ئاورپىش
 ئەكەت و نىگاشى تەيىرىكە بال شىن و لە سەرخۆ ھەلئەفرى بۆلامان:
 "چوومەو ھاوچىغى سەربانى جاران و بەرمالى كچەكەى
 دراوسى و بوومەو بەيەكەم ھەلبەستەم و رۇيشتەمەو كۆلانى
 خويىن گەرمى ناو "ئىسكان":

دەنگە پايىزەو، شەويكى بى مانگەو. خۇم ئەكەم بە ھەوشەى پىچووكى خەوتوودا
 گولەكان نوستوون و ھەسارىان نووستوودە دەرگای كوئ
 نووستوودە پەردەكان نووستوون و ھەر ژوورىك زىگارەو⁽¹⁵⁾
 بەخەبەر. چا ئەنەم بە شووشەى ساردەو. روومەتم
 بەكزەى داچلەكىن ئەترسى. ھالائى ناو دەمەم پەلەيەك
 ئەخاتە سەر شووشە. بە پەلە ئەيسىرەم. پىش ئەوھى بىيىنەم،
 خىرەخىر. كورت. درىژ. دەنگىكە دى و ئەروا و لە پىش
 ئەوھستى. فەينۇسى دراوسى خەياتە. مەكىنەى سىنجەرى
 خەياتى پەنگ ئەدورى بەرەنگى تەوھو ھەز ئەدورى بە
 ھەزى تەوھو، شەوكارەو، تا بەيان بارانى دورمانە.
 سەفەرى درىژى شەوانەى بەكرەو دەزوو. ھەنگاوى
 ھىواش و يان خىراى تەقەلە. ورد. درشت. شاقولى و

⁽¹⁵⁾ زىگار: شەونىش.

ئاسۋىي. خرەخر. لە ناکاۋ بەتەنھا قۆلئىكى پەمەيى و
 قاچىكى نارنجىي ئەبىنەم. لە ئەرزى بەرپىدا تەمەنە
 جىياجىياكان ئەبىنەم، رەنگاۋرەنگ، كەۋتوون و بۇ
 ناسىن، پىش جەژن، شەۋيانە. فېنۇسەو خەياتى ژنانە.
 دەرزی ھار دەنوۋكى لە چىنەي چىمەنى قوماشدا ھەلناگرىۋ
 لە رىزى دورمانى درىژدا ھەر ھەموو تەقەلئ ئەبىتە
 وشەيەك بۇ من و دوو تەقەلئ دوو بالئ پەپوولەو
 سئ تەقەلئ ئەبىتە رستەيەك، رستەكان ئەبنە جادەي قىر
 فېنۇسىان پيا ئەرواۋ رى ئەكات بەرەو من. بەرەو
 لاي قەسىدەي پەروانە. ئەبىنەم: پرچى كال بۇ سەر
 شان بۇ سەر سنگ شەبەنگى تلىزىنى⁽¹⁶⁾ پەخشانە. لە فەرشى
 دىۋاردا ئاسكىك ئەبىنەم. بارەي دى. ھەر ئەلئى بارژنى
 ئارەزوۋى مەمانە. درەختئ ئەبىنەم لە تابلۋى دىۋاردا،
 بەردەوام تەماشاي وا لەسەر كەتان و ھەرىرى سەررپانە.
 گەۋالەي ھەورىكىش لە سەرى دووگىانى ھەتاۋو بارانە.
 ئەبىنەم، گويم لىيە. گۆرانىي "بارانەو بارانە" بە نزمىي ھەۋەسى
 تەر ئەكاۋ سەر پەنجەي تەر ئەكاۋ جەكان تەرئەكاۋ، رەنگەكان
 تەر ئەكاۋ، ژوورەكەي ئەبىتە پاناۋكەي⁽¹⁷⁾ مۇسىقاي بەردەمى سئ رىزى
 بارانە. كراسى كىژۆلە بىژوۋە لە ئاستى مەماندا قوماشى
 بئ ئارام خر ئەبى و، كراسى سەرە ژن، قوماشىي بە ئارام. بە وىقار

⁽¹⁶⁾ تلىزىن: ھەلئىزاردەي ھەرمباش.

⁽¹⁷⁾ پاناۋكە: گۇماۋ لە دەشتدا.

دان ئەگرى بە خۇيدا و تىكناچى. رەنگى تەلخ. كراسى بېۋەژن
 قوماشى دلتەنگەو وەرپسەو رايەل و تان و پۇى چەپاوو
 سەرگوت و تەقەلىان فرمىسكى دەزوو. دامەنيان،
 بنارى گريانه. هەئەسى بەرسنگى كراسى بە سنگى
 ئەپپوى. دەستى من ليرەو لە تاودا بۇ سنگى ئەلەرزى.
 لەويەو دەرزىك كە ئەشكى ليرەو من نووكى قەئەم
 قرچەى دى. پىي ئەئىم بى ئەوۋى گوۋى لىمبى:
 ئەو شەوۋى بىمدرىت بە بالاي تەنيايى و خەمتەو
 ناو شىعرم پىر ئەبى لە دەرزى و هەتاكوو بەنيانى مەراقم
 وەك دەزووى ئالۆزكاو گىير ئەخواو لە پەلكى فرمىسك و
 چاومەو ئەئالى. ئىستاكە تەماشام وەك دەزووى
 قرچۆكە هەر ئاخى هەلكىشم ئەو لە پىر لەويەو
 ئەپچىرئ. لە دوورىت ئەوئەندە پىچراو تەماشام،
 هەست ئەكەم تەنيايىم خەرىكە كوۋىر ئەبى!
 من چاوم هەر لەسەر شووشەيە. ئەوئەتا كراسى هەئەگرى
 لە تەختى كراسدا توتىيەك ئەبىنم. خەيالم دەزوو
 ئەپچىرئ و ئەجمەوۋە لاي توتى و بەران و فىنۇسى خواوئەند و
 بەردەمى ھۆمىرۇس. توتىيەكە بە سەرە دەنووكى خەونەكەى
 داچلەكان. پىي وئەم: ئەمجارەيش رۇيشتبووى بۇ لاي كى؟!
 بەرانىش بۇ گائتە قۇچىكى لىدام و توتىيەكە وتىەو:
 ھۆمىرۇس شىعرەكەى پىرۇز كرد. با برۇين وەختمان
 درەنگ كرد!. ھەردووكمان چووينەوۋە سەر كۆل و

سەر قۆچى بەران و بە كاوخۆ ھاتىنە دەرەوہ. خاتوونى
ياوھرىش ھەتاکوو بەردەمى كۆشكەكە بە خۆى و
يەك چەپك شىعرەوہ، نامىزى پركردىن لە نۆتەو پەپوولەو
شىلانەو زەنگيانەو لە خەونى ئەفسانەو، لەويەوہ: ھەئفرىن!

★

"گەلى بەدران" ئەسپىك لە بەردى داستان و ئەسپىك لە بەردى
ئەفسانە. لە وردە زىخى كلكەوہ ھەتا تاشبەردى كەللە،
پلە پلەو ملە ملە، سەرسام بوون بەرز ئەبىتەوہ ھەتا ئەگاتە
سەر يال و لە يالەوہ بۆ نىوانى ھەردوو گوچكەو ئىتر لەوئ
چاو ئەترسى و با ئەخلىسكى و سەرنجەكان ئەرژىن و ئەلەرزى و
ئەگەرپنەوہ بۆ دواوہ. ئەو شەوھيان ئەستىرەيەكى عەجول و
گلاروى ئەو ئاسمانە كەوتە بازبازىن بە سەرياو لە پرىكدا قاجى
لە تىسكى يال گىراو كەوتە خواری و لەبەر كەويلەكەى مندا،
جریوہى لەشى ھەمووى پزاو كە وەختى من چوومە سەرى
تەنھا يەك شىعرى زىندوو بوو. ھەر بە باوہش ھەلمگرت و
بەردمە ژوورئ و لە ديوانە تازەكەمدا نووسىمەوہو بۆ شىنۆسە
خەياتەكەم كرد بە ديارى. گەلى بەدران: جىي خۆحەشاردانى
سروود. جىي خۆشاردنەوہى راستىيەكان. وەختى درۆ
ھوكمراپنەو گەر ئەوانى بەردەست كەوئ يەكە يەكە بە قەمەكانى
تارىكى سەريان ئەبەرئ. گەلى بەدران تەنيايى و بەردو
زاووزى ئەو مەرافانەى كە ھەمىشە وەكو ژنى شفتەژىن و
دوو دوو بىشكەى كورپو كچى ئەم دەرەبەندى خوليايانەم

رانەژەنن. تەنیايىم سەيرى بەرد ئەگا. خويىندەنەوى بەرد
 خويىندەنەوى ژانە ئەو وەختەى كە ئەمەيى. خويىندەنەوى منە
 بۇ دنيا لە ساتەوختى يەكەمى لە دايكبوونى غوربەتا.
 ئەچمە بەردەمى ھەموويان. درشت و ورد. پان و دريژ و قۇقىزى و
 بەرز و نزم و يەكە يەكە نەبىزى دل و دەستيان ئەگرم
 ھەموو پىرپ لە پىرسيارو لە رامان و لە سەرسورپمان. بەرد
 ھەر ئيمەين لە رۆژگارە دوورەكاندا، ئەو بەلگانەى، ئەو
 ھەناسەو ئەو دلانەى لە جيى خوياندا رەق بوون و بەلام
 ماون. بەرد ھەر جەستەى يادگارە كۆنەكانى ناو
 زەمانن، پيمان ئەلئىن نەھىنيەكانيان ھەلئىينىن. زمانيان
 بدۆزىنەو. ئەو بەردە تەخت و پانەيان، ھەبى و نەبى،
 جيى ھەلئىينى سيمرخى خوداوەندو يەكەم شانوى چنگ نانە چنگى
 رووناكىي و زولمەت بوو. ھەر لەسەر ئەم. ھەبى و نەبى،
 كيژۆلە جوان و رەندەكان قوربانىي بوون بۇ خواوەندى تا فەر
 بدات بە باران و بە كيگەكان. تەنیايىم سەيرى بەرد ئەگا،
 بەم لاپال و ركانەو، ھەزار نەھىنيى سروشت و خواوەندەكان
 بەدى ئەگا، تەنیايىم سەيرى بەرد ئەگا، خودا يەكەم وئىنەكيشى
 گرافىكە. خودا يەكەم نەقاشيشە لە رۆحى رەش و سپيدا
 كار بكات و ناوبەناوئىش پەراوئىزەكان رەنگبكا. خودا يەكەم
 ھونەرمەندە لە نەھىنيى بەرد گەيبىي و چاوى تىكەل بەرد
 كردبى و بەردى ھىنابىتە قسەو گوئچكەى دابى بەم
 كيوانە. ورد بەرەو: لەم ريشال و دەزوولانەى،

لەو تەژانەى⁽¹⁸⁾ . بەرد بە بەردیان. ئەچنەووە سەر
 رەچەلەكى ئەو شاخانەى ھەر يەك ديوار تابلۆيانە:
 "لەم ئاستەدا، ئەووە ئەژدەيھای دۆزەخەو
 پەلامارى شيريك ئەداو شيريش چۆتە سەر كلكان و
 لە ھەلمەتى چەپۆكانە. ئەووە خۆرە تازە تازە ھەلھاتوووە
 پياويك كرنووشى بۇ ئەباو چلئ زەيتوون بەم دەستىەووە
 كۆترىكىش لەسەر شانى نىشتۆتەووەو رەنگى شەفەق وا لە بەريا و
 مەزەدەيەكى جاويدانە. لەو ئاستەيشدا، ئەووە دوو پياون
 رەم بەدەست بەورى نىچىريان گرتوووەو ئەيبەن بۇ شاھى
 شاھانى ئەو زەمانە. ئەوويتريان پەپوولەيە و لەناو قزى
 ژنىكدايەو ئەوويتريان قۆچى گاميشىكى رەشەو ئەووەى
 ئەولا بەرازىكەو راکراو. ئەوى سەرپەر، ئەھرىمەنەو
 تاجى مروارى و ياقووتى لەسەر ناوہ" من تەنيام و ھەموو
 رۆژى لەم زاخان و لەم چەقەنە بەردانەدا. مېژووويەكى
 دوور لە لامە. دوينى ئانا باز ھات بۇ لام. بە زرىپۆش و
 كلاوى ئاسنين و رەمى دەست و چەپكى تىرى بەرپشتين و
 كەوانەو. ماندوو ماندوو. وەختى دانىشت.
 ئەشكەوتەم پەپوو لە قىژەو لە ھۆبەھۆى مەيدانى شەر.
 لە تەپ و تۆز. لە گرمزنى بەردى زل. لە دەنگى بەريەككەوتنى
 قەلغان و شير، لە رەمبەى كەوتنى ئەسپ و لە حيلەحيلى
 خويناوى و لە نالە نالى سەربازى بريندارو لە نيلەنيلى

⁽¹⁸⁾ تەژە: كۆلەكە. ستوون.

ئاگرى سەر قوتكەكان. دويىنى ئانا باز ھات بۇ لام.
 پەست و ژاكاو، ئەتوت ئاوينەى خۇلاوى و تاشەبەردىكى
 شكاوہ. تىي گەياندم. "بۇكرىسكان" سەر لەشكرى
 سوارمكاني لەم دەر بەندەدا كوژراوہ. تىي گەياندم. لە مەملەكەتى
 ئەفلاتوون من دەرئەكرىم. وەختى ھەستا. چەند پشكۆپەكى
 ھەرەشەى تىگرتەم و بە توورپەيى وەك رەشەباى لەخۇبايى چووہ
 دەرى. ئەيانىنەم ھەموويان يەك يەك ئەبىنەم: ئەسكەندەرى
 گەورە و پچووك، خاليدى كورپى وەليد و. ھۇلاكۆو سەعدو
 تەيموورو، ھەموو ئەو كەلەشمشېرو رىم خويىناوى و
 دووكەلانەى رەو رەو لەگەل باى دەۋزەخدا ھاتنە سەرمان!
 ئەيانىبىسەم ھەموو دەنگەكان ئەبىسەم. ھەموو دەنگە جوانەكانى
 ئەرزو ئاسمان، ئەو شەوہيان كە مانگ گىرا. دەنگى زەردەشت
 بەم ناوہدا ھات و چۆى بوو. تافگە بوو ياخود ھاژەى
 خۆرەتاو بوو. ھات و چۆى بوو. نوور بوو لە شىۋەى چناردا.
 سەرئەكەوتە سەر رەوہزو ھەلەمووت و دائەبەزى و
 بازى بەسەر تەم و مژو نائومىدى و رقادا ئەدا. قەسىدە بوو
 بەلام لە شىۋەى داىكەمداو ئەھاتە بەر ئەشكەوتەكەم،
 دوراو دوور ماچى ئەكردم و ھەر ناوى مەزدەى ئەھىنا!
 چاوم لىبوو لە گەوہى سەرى سەرەوہ، تارىكەك رىگەى
 پىگرت، تارىكىيى دپ بوو شالاوى دۆزەخىن و، وازى
 لە نوور نەئەھىنا. زۆرانىكى چىنگاوش بوو. چاوم لىبوو،
 چەخماخەيەك لە ھەورەوہ ھاتە خوارى و لەناو قەدى

تاریکی داو، چون تاشه بەردی پەرت پەرتبوو. ھەر لەناو
 دلی بەردەو، رووناکیی سەری دەرھیناو، پیغەمبەریش
 بانگیکیدا "سەرمەدیە ئەم زۆرانە ی نیوان من و
 تاریکیی. نیوان گۆلەگەنم و کوللە. نیوان رِق و خۆشەویستی.
 ئەزەلییە ئەم جەنگانە ی نیوان خێرو نیوان شەرو. تا ھەتایە
 بەردەوامە ئەم بردن و ئەم ھینان و زۆرانانە. من وا
 ھاتووم ئەو چنگی وشە ی تازەتازە بۆ ناو دلتان.
 ئەو گریکی ئیجگار نوێ بۆ ناو رۆح و بۆ سەر پیتان.
 من وا ھاتووم دار بە دار و بەرد بە بەردی ئەم دەرەندە
 پیرۆز کەم و مانگی گیارو بەر بەدەم و کێلگە ی سائیکی بەخشنە،
 سائی سالاو، سائی سەمەلی کەلەگەت، سائی ھەتاو،
 لەگەل خۆمدا بەرم بۆ مائی ھەژاران!"

*

ئەو شەو لە کەنار خەویکی سپیدا سەوز بووم،
 چرۆمکرد. گەورە بووم. بووم بە دار سەنەوبەر.
 تەیریک ھات سەحراوی و گەردن شین. زۆر
 بێدەنگ. ئەسپایی. لە سەرم نیشتەو. دوو نامە ی
 لەگەل خۆی ھینابوو. نامەکان لە رەنگی تەنیایی و
 غەریبی و، لە رەنگی گەرەکی ئیسکان و لە جادە ی
 مەولەوی و لە دەنگی دیلان و سەرخۆشیی بیکەس و
 تینویەتی تانجەرۆ و برسیتی فانیع و لە رەنگی
 عەشقەکە ی من ئەچوون. یەکیکیان لەم بال و

ئەوئىتر لەو باالى پېچرابوو. بايهكى شيعر دۆست
 راستال⁽¹⁹⁾ و جيى بېروا. خوئندهوار. هەر لهبەر چاوى
 خۆم. به پهنجهى وژهيهك. هەردووکی کردنهوه.
 نامەکان يەكئىيان هى گۆتره رەشەكەو ئەويدى
 هى كچه فينۆسى خەيات بوو. من نەمەيشت ئەو شەوه
 "با" ى هاودەم، فەقيرە چاوى لىكنى و، بەردەوام، تا يەكەم
 تەتەرى هەتاو هات. ئەو نامەى خوئندهوو خوئندهوو!

★

له بەردستاندا چاوى ئەز. بەردە نېرو بەردە مېگان له يەكتر
 جوئ كاتەوه. بەردى شاعير و بەردى تر. بەردى وەرزشكارو
 بەردى ئەندازيارو بەردى پزىشك، زارۆگە بەردو كورپزگە
 بەردو بەردى پير له يەكتر جوئ ئەكاتەوه. ئەمىستاكە لەم
 ناوهدا نە بەردى نەجمە بەشان و نە بەردى سيخورى چاوزهق،
 نە بەردى عەرمبى قەومى و نە بەردە پۆليس. لەناو ئەم بەردانەدا
 نين. ئەم بەردانە لېرە هەموو بە يەك زمان ئەپەيقن و
 هەموو هاو خوئنى يەكترين. له بەردستاندا چاوى ئەز هەموويان
 يەك يەك ئەناسى. ژنە بەردەگان هەميشە فتریان سەوزەو
 گۆل بە سەرو سنگيان بەرزو لەشيان سپى و پيىست لوسترن.
 كچهكانيش ئەو بەردانەن ئاوهسوون⁽²⁰⁾ و له ژېر ئاودا
 نيگا روون و پيئەكەنن. جوانەكانيان ئەو بەردانەن

⁽¹⁹⁾ راستال: كەسئىك جيى بېروا بېت. جيى بېروا متمانه.

⁽²⁰⁾ ئاوهسوو: ئەو بەردەى لەبەر زۆر ئاو بەسەردا هاتن لووس ئەبى.

لەبەر ئاویڤنەى رووباردا بە شانەى چۆل و پەلکە گیا پرچ و
 کاکۆل دائەهینن. بەردى وەرزشکار بەردیکە لە
 رەوێزدا ئەیانبینى هەموو چوونەتە سەر شانى یەکتەرىش و
 قەت نایشکەون. بەردى شاعیر ئەو بەردەیه تۆزى
 تەرىک، تۆزى دوورتر لەوانى تر، ئەچیتە بەر مانگە شەوو
 شیعەر ئەنووسى. بەردە گەنجە سەرچلەکان، ئەو بەردانەن
 لە کەلەکی سەر کانییەکانى ژاناندا راوەستاون و هەر خەرىکی
 چا و باشقالین. پیریزنە بەردەکانیش ئەو بەردانەن،
 ساردو سړو لەبەر دەرگای تاشەبەردە زلەکاندا دانیشتوون و
 بزەنن کى دیت و ئەچى و هەر خەرىکی هەلەومەپین. بەردى کاسب
 ئەو بەردەیه لە سەرەپیدا وەستاو و جەلەوى ئەسپەکان
 ئەگرى و لە ملیهوه ئەپپچیت و قەت ناهیلئ ئەوان
 بەربن. زارۆکە بەرد. ئەو خەرکە بەردە زۆرانەن،
 لە دامیندا کۆمەل بوون و وەختى بە لایاندا ئەرۆى تەقەتەق و
 زىقە زىق و خەرپیان دى. بەردە بوکیش بۆ خۆى دیارە. ئەوێانە
 یان گولالە یان هەلالە یان تیلماسکى لە شەفەقى بەسەر سەرى
 خۆیدا داو و تۆزى شەرمەنەو تەماشای بەرەو خوارە. بەردى هەزار
 ئەو بەردانەن لەناو بەردەکانى تردا ونبوون. جیگەیان لیژ یان
 هەورازە. بەردى دەسەلات ئەوانەن، لەسەر قوتکە رۆنیشتوون و
 جار بە جارێ تەقى هەلئەدەنە خوارى و لووتیان بەرز و فیزیان زل و
 دانابەزن و تیکەلى بەردى تر نابن. بەردى عاشق هەمیشە
 وا لە نسیداو کزەو ماتەو چاوەروانە!.

بەردى ئازا قارەمانىش ئەو بەردانەن لە دىۋارى سەنگەر
 دان و بەر لە جەنگاۋەران سىنگ بە گوللەۋە ئەننەن و
 شەھىد ئەبن. بەردى غەرىب ئەو بەردانەن تاك و تەرا و
 پەرش و بلا و كەوتوونەتە چۆلەۋانى و يان پىدەشتى و دەورو
 بەريان ھەموۋى گلە ھەموۋى خۆلەۋ لە خۆيان زياتر نابىنن.
 لە بەردستانى ئىردا، دوو بەردى دىكەى جياۋاز ھەن. لە ھىچ بەردىكى تر ناچن.
 يەككىيان بەردىكە رەش رەش رىك بەرامبەر تەماشامە،
 ئەو ە دايكەمە، ئەويتريان بەردىكە سوور برىقەى دى و
 رىك بەرامبەر چاۋى دل و چاۋى رۆحمە: كچە قىنۇسى خەياتى
 گەرەكە سىپەكەى خۇمان!.

★

نە زەرنەقووتەو نە خونچەو نە (با)ى زارۇل بووم
 كە ھاتم. ۋەختى گەشىتمە بەردستان. من بالندەى
 ناۋ قەسىدەو چلە ھەتاۋىكى سوورو (با)ى ياخىى بووى
 ناۋ سروودى تازەى شار بووم ۋەختى ھاتم. بەلام ھىشتا
 تەماشام و گۇرانىيەكانى سەر زارم زىيانى كىۋ لىى نەدابوون
 دەست و پلى قەلەمەكەم ھەر ناسك و بەم بەردانە نەروشا
 بوون. ۋەختى ھاتم من بالندەى ناۋ كتىب و جوانووى
 شىعەرى سەر شەقام و رۆژنامە بووم ۋەختى ھاتم.
 بەر لە گىتارەكەى منىش، چەند بلېسەى ناۋ كەركووك و،
 چەند كەۋى خەمى دەۋك و چەند تاق تافكەرەى ھەولپىرىش
 گەشىتبوونە بەردستان. ھىشتا سەرەتەى ناسىنى من و بەرد

بوو. له ئەوئەلى خوین جمانى گولەباخ و سروودا بووین
 تازە ئەلف و بیى بەردەلان فیڕ ئەبووین و بە یالەکانى
 ئازاردا هەلئەزناين. له بەردستان. رۆژى لەوى. له پال
 گابەردیكى زلدا. من ئەرۆیشتەم بۆ لای پەرسیلکەیهكى شیعەر،
 هەندى باالى پەش و سپی بۆ فرینم ئی وەرېگرم. ئەویش بەرەو
 روى من ئەهات. ئا لەویدا یەگمان ناسی. کلپەیهكى
 ناو کەرکوک بوو. ناوی فەرهاد. رەنگى له بەرپووی
 قاوهیى و دەستەکانى له تازان و چاوهکانى وەکوو چاوی
 بازى برسى و بە جەستەیش مامزى بارىک. له شۆرپىجەو
 هاتبوو. چى دووگەلى ئەو شارەیه له دەروونیاو، هەرچى
 هەورى سەر خاسەیه له چاویا بوو. وەختى ئەدوا،
 هەر پەپوولەى پەیشى پەش بوو له زاریهوه ئەتروکان و
 کە دەستیشى رانەوهشان یادگارى چون باویلکە
 هەلئەوهرى و کە باسى دایکیشى ئەکرد هەموو جەستەى
 لەناو دەنگیا ئەبوو بە چەند تۆپەلئى ژان. چاوهکانى
 یەكسەر گولى ئالیا نەگرت!. ژىیهكى گەرووی
 کپ ئەبوو. رەنگى سىماى وەکوو توپکە پرتەقالى
 لەبەر گپدا هەلئەکپوزا. فەرهاد له خۆشەویستیدا،
 وەکوو بەردە مۆرەى ناو گىرفانى گەلى بەدران وابوو.
 ئەو رۆژەى تەم دەم و چاوی نەگرتایە. ئەو رۆژەى
 خەم پشووێهكى لهو دەرو دەشتە بدایە، هەر بۆ چەند
 ساتى لىی دوور بوایە. قسەى خۆشى وەکو بوغورد، مۆمى

بۇنخۇش دائەگىرسا و بەرامەكەى تا ئەوپەرى دەربەند
 ئەپۇى. بەيانىيەك ھىشتا بەرد زۇريان نوستبوون
 چەند درەختىكى كۆل نەبى لەگەل بايەكى زۇر بلىي
 ناو گەلىدا كىردبوويان بە زاوہ ژاۋ. جۇگەلەكە،
 بە دوو لق دارى شكاوہ، چاۋەكانى ھەئەگۋۇفى و
 شۇرەبىەك دانەۋىبوو بەسەر ئاۋدا و سەرى ئەشت.
 لە پەلەيەك تەمى چىردا دار قەزۋانىكى زۇر تەمەل.
 بە نەخورىنى يەكەم جگەرەى قامىشى ئەو بەيانىيەى
 ئەكىشا. پىرە بەردى قەۋزە گرتوو. قەلە رەشىكى
 خستبووہ سەر پىشتى خۇى. ديار بوو بەكرى گرتبوو. زۇر بە
 وردى، قژە سەرى ئالۇزكاۋى بۇ ئەدۋزى و جاربەجارىش
 پىشتى ئەخوران. بەردە رەشەكەى داىكىشم ھەر وەكوو خۇى
 راپراۋ شىپرزەو دوودل بوو. بىتاقەت بوو نەيئەزانى،
 بە كۆى گەييون نامەكان. لەو ساتەدا فەرھادى.
 وەكوو شەبەقى دەم گەلىى پىئەكەنى. فەرھاد يان مۇم،
 ئەمپۇ مۆلەتى لە چىراى وەرگرتووہو، سبەى شەۋىش، ھەر
 لىرەۋە لە بەردى بەردستانەۋە. بە رىگەى ھات و نەھات و
 بە بەردەمى دىۋى سىپى و دىۋى رەش و بە كەنارى ئاۋى زەردو
 ئاۋى سوورو ئاۋى رەشدا، قۇناغ قۇناغ، رپى سەفەرى
 درىژ ئەبىرئ و ھەتا دواتر ئەگاتەۋە لای منداالانى شۇرپىجەو
 لای زامەكانى پىرئىن!.
 من رپوومتىكرد: فەرھاد ئەزانى ئەو بەردە رەشە

دايكمه؟! ئەويش وتى: منىش لاي خۇم ھەر
نزيكى ئەشكەوتەكەم. شۇرەببەك بۆتە دايكم.
ھەموو رۇژى ئەچم بۇ لاي دەستەكانى ماچ ئەكەم و
ئەويش بەردەوام سەرى خۇى داخستوھو لەناو كۆشى
ئاودا ئەگرى. دويىنى پيموت: دايە بەنيازم
سەرىكەم لە "گەلە" ئيشى، كارى، سابوونى
شانەيەك، جامى، كيسى خەنە؟ ھەندى نوقل
بۇ ئەم جەژنە؟ بەلام سەد ئاخ، چاوى لەسەر
ئاو ھەلنەپرى و ھەر ئەگرياو ھىچى نەوت!

*

رۇژىكى نويى بە دوو دەستى سپيەوھ لەناو مەملەكەتى
بەرددا. يەكەم پەنجەرەى كردهوھ. تيرىژىكى بارىكەلەى
زيو لە مى دەم بە خەندە پرسى بە كەسمان نەگردوو
ھاتە ژوورى. دەر بەندەكە باويشكىكى درىژى داو
بە بەرى دەست تەمى سەر تەويلى سىرى و زوقمى لە
پيلىوى كردهوھو، كەمى جووللا. دوور دوور ئەسپيىك
ئەپچيلان و نزيك نزيك تووتەلەيەك ئەيقروسكان. قەلەباچكەيەكى
كلۆل. چاويكى كويىر، كۆلوانە رەش، لە گونديكى يەك قاچەوھ،
بەو بەيانىيە ھاتبوو بۇ لاي پيرە دارميويكى ميۆژ فرۆش،
بۇ جەژنانە. لەبەر دەرگاي ميۆھكەدا لەسەر بەردىك
ھەلنىشتبوو. چاوەرى بوو پيرە دارميۆ لەخەو ھەستى.
من ھەستابووم. بەسەر پيۆھو بەرەو ئەوبەر "رۇژباش" يىكم

له جومگه گانی هه تاودا، هه لوه شانندنه وهی خه ونی ئاو، داپرائی
 له نیوان سی و هه ناسه دا. شلوی بوونی له سه وزایی دارستاندا و
 ویرانبوونی له ناو ترساو هه لپچورگانی ته نیایی و ناله نائی و لیکترازانی
 ماچه کان. خاوبوونه وهو ساردبوونه وهی جووتبوونه کان بوورانه وهی
 سه رسام بوون و لهت و پهت بوونی بیدهنگی و، خۆت ده به دم گهرداویکی
 قهدهروه بو کویت ئه با: گرمه گرم و ناله نائی،
 وهکوو ئاسمان به قوبه گانی ئه ستیره شووشه بهندی ساماله وهو
 به ده رگا و په نجه ره ی هه ورو به خانوگانی فریشته و به عه رشه گانی
 خوداوه به سه ر مهمله که تی به ردو به سه ر ئیمه دا پر وخی، وابوو.
 ناله نائی، بووله ریه ک. خه یائی شووشه ییم شکاو هه ر له ویدا
 دوو سی شیعرم وهکوو کاشی و فه خفوری بن، له ره فه گانی
 سه رمه وه به ربوونه وهو که وتنه خواری و وردو خاش بوون.

دوو "تۆبۆلیف"، دوو مردنی که ته ی بالدار، دوو جه هه ننه می
 هه وایی، دوو "تۆبۆلیف"، چواربال له باله گانی ئه فسانه ی
 شهوی داهینانی مؤدیرن و چوارچاو له فسفوری چاوی ئه ستیره ی
 سووری کرملین! بیژۆکی⁽²¹⁾ سه ده ی بیسته مین.
 ته ئزم بوو، نینۆکیکی په نجه ی قاچی ناپالم بوو. به خیرایی
 سه ری بردبووه ژووره وه، ژووره سپی و رووناکه که ی دلی
 فه رهاد. ته ئزم بوو بچوک بچوک، به دریزی هه ر
 ئه وهنده ی په نجه تووته ی دهستی سه عدو، به ئنی به قه د

(21) بیژۆک: به ره می نااسایی. ددان و ئه نگوستی زیاد. حه یوانی بهر له کاتی خۆی بزئ.

تەنھا دېرېكى نووسىنى "كۆسىجىن" و، بە ئەستوورىش،
ھەر ئەۋەندەى لايەك لە قەفى سەمىلى "ستالين" و برۆكانى "بريجنىف".

تاشەبەردە پىش سىپەكە. بە قورگىكى گىراۋەۋە. گىراپەۋە
- لەۋ لايەۋە كچۆلەيەكى دار ھەنار پەرجەم سوورو سەرىپەنچە
سەۋز ھەر ئەگىيا. تاشەبەردە پىش سىپەكە كەۋتە
قەسە: لەۋ ۋەختەدا، من خەرىكى دالەدانى كەرويشكى
بووم، لەۋ دۆلەۋە سەرىبەرەۋ ژوور چەقەلەكان پراۋيان
نابوو. ھەر ئەۋ ساتە، دەستم بە سەردا ئەھىناۋ،
بۆ دىل نەۋايى جار بە جار گويچكەكانىشىم ماچ ئەكرد. ھەر لەسەر
بەرى دەستىشىم ھەندى توۋى وشكەم ئەدايە. ھەر ئەۋ ساتە
فەرھاد لەگەل شەماليكى كەسكا، قۇلئان كىردبوۋ بە قۇلى
يەكتىدا. دلخۇش دلخۇش، ئەۋ مۇلەتى ۋەرگرتبوۋ بۆ لاي
دايكى و، ئەمىش ھەر ئەۋىست سەرىك با لە گەرمىيان،
لەۋ ساتەدا، گىرمەيەك و بەرەۋ ئامىزى من پايكرد. بەلام
سەد داخ و مەخابن، فرىا نەكەۋت و لىرەدا بەدەمدا كەۋت،
ئەم كچۆلە دارەھەنارەپىش يەكەم كەس بوۋ چوۋە سەرى،
بۆيە ئاۋا بەكول ئەگىرى!.

تاشەبەردە پىش سىپەكە، بە دەم ھەنىسكى زەردەۋە،
قەسەى ئەكردو بەردەكان چەند بەردىكى دىل رەق نەبى
لە جىگەى خۇيان نەجوۋلان ئىتەر ھەموو گەۋرەۋ بچوۋك،
ھەر ئەگىريان. ژنە درەخت قىزى خۇيان ئەرنىيەۋەۋە

"با"ی حەيرانىكىش ئەھات و تالە مووى قزى ئەوانى
 بە ھىۋاشى ھەئەگرت و ئەيىردن بۇ ملەى كاوان. ئاۋ
 شلپە شلپ لە خۇى ئەداۋ تىۋكەكان ئەبوون بە پەپوولەى
 رەش و لە فەرھادەۋە ئەئالان. برىنەكان فوويان ئەگرد
 بە رىزى قامىشەلاندە و مەقامىكى گەرمەسىريان زۇر بە نزمىي
 بۇ لىئەدان. كۆترەكانىش بە گمەگم قەسىدەيان بۇ
 ئەنوۋسى و ئەيانخوئىندەۋە لەۋىدا سمۇرەكان لەگەل خۇيان
 گوئىزى خەمىيان بىردەۋە ناۋ كلۇرە دار. بالندەيەكى رەنگالە
 رەنگەكانى خۇى لە قورگرت ئىنجا چوۋە لای بەردەكان.
 دارسنەوبەرى ئەۋەندە دانەۋىبوۋ فەرھاد ماچكات،
 لەناۋ قەدا شكايەۋە بە دەمدا ھات. دار كۈنكەرەيەك
 لە داخدا، ھىندە دەنوۋكى لە عەرد دا، ھەتا دەنوۋكەكەى
 شكا. ھەر كالاۋى كالاۋكۈرەبوۋ لەۋ ناۋە كەۋتوبوون و
 بەردەكان چاويان پى ئەسپىن. لەگەل فەرھادى عاشقدا،
 دوو شىنكە بەردى دئدارو، سى قامىشى مۇسقىقارو،
 يەك چۆلەكەى وئىنەكىش و، يەك قەلەباچكەى نانەۋاۋ،
 قومرىەكى بىۋەژن و يەك بولبولى شاعىر كوژران!
 برىندارىشمان زۆرتىن: گا بەردى شانى بە خەستى زامداربوۋە.
 شىنە شاھۆيەك بە سوۋكى بالى چەپى و دار گوئىزىكىش قاجى راستى
 تەئزىمىكى بەركەۋتوۋە بەلام ئەۋەى جىگەى داخە ھەئۆيەكمان
 ھەردوۋ چاۋى لە دەستداۋەۋ، بەرانىكىش قەفى قۇچىكى شكاۋەۋ،
 دوا ھەۋالى سەرى گەلىش، شۆرەبىيەكەى فەرھاد كىردبوۋى

به دايكى، وهختى كارهسات ئهبيسى، ئهه سهرهى ئهيكه
به ئاودا ههئيناپرى به داخهوه تا ئهخنكى. له دواييدا
منيش وتم: بهلام ئهوهى شيوهنهكهى له ههمووان گهرمتر
بوو، بهرده رهشهكهى دايكم بوو!.

★

لهه رهوهزانهى سهروهه. بو بهرهه خوهر
به بى ئهوهى دهنگى پى بى
چون هاتنى گوئى پهموو، وايش به نهرمى
ئىواره هاتا!.

تهماشايكهن! پهپولهى زهره به قزیهوهه
جریوهى سوور به سنگیهوهه، گوئى ژاله
به دهستهیهوهه، پهچهمیكى زور تهنكيش
لهسهه چاوى و، ئىواره هاتا!
ئىواره هاتا. وهك بیدهنگى ئهه تابووتهه
وهكو فهراهى راکشاو. ههموو شت كپ.

ههموو شت مات. له بهرناشتنى ئهه بهرده باوکه
ههموو بهرده مندالهكان كر بوون
لهبهه ناشتنى ئهه ههوره گهنم پهنگهه
بو ریزگرتن لهه نازاره. ئاو خوهرى خوئى
بیدهنگ نهكاو، نهیگیپیتتهوه سههچاوهه،
"با" يش وژه وژی كپ نهكا نهك گفهى بى و
خهه بشلهژئ.

لەبەر پېزى ئەم پرسەيەيش
كەلەى نسيى، سەرى كەپوو سوور ھەلگەپراو
لەم كاتەدا خواخوايەتى ھىچ نەپزەمى
تا تابووتى ئەم چرايە تى ئەپەپرى.
تەوارىكى بەسەرماكەوتووى دوى شەويش
ھەر خەميەتى تەرمى ئەم جۆگە كوژراوہ
بەپېكرى و لەو ساتەدا ئەم نەكۆكى!.

★

ئىوارە ھات، نيوەى گەلىي تاريكبووہو
نيوەكەى تر، ھىشتا رووناك
سنەوبەرى بەر سىبەرى ساردى كاوان
سەرمايانەو ئەلەرزىن و فوو ئەكەنە دەستيانەوہو
پشتيان كوورپەو، وەكوو بگريى بۆ ئاگرى. ئاو بە چاوان!
بەلام دارى بەر ھەتاوى زارى گەلىي
ھەتا ئىستەيش بە كراسى بى چۆغەوہ
ھەر ھەموويان بىباكانە پراوہستاون!.

★

ئىوارەيەو دە دوانزەيەك لە عاشقانى بەردستان
شەرۆل شەرۆل ئەلىي دارسيوى رووتەلەن.
دە دوانزەيەك لە دەرويشانى دارستان
برسيى برسيى ئەلىي ريشۆلەى بىدانن.
دە دوانزەيەك لە يارانى بەفرو باران

تەزىو تەزىو ئەلئى مامزى كەسىرەن.
يەك لەدواى يەك، لە رىزىكى ھەئودە رىودا،
بەرىپى ھەناسەى بارىكى دەربەندىكىدا شۆر ئەبنەوہ.
بۇ دارە مەىت خستەنە سەر شان
چوار چوار ئەىكەن بە دوو نۆرە
تا بگەنە گۆرستانە بچكۆلەكەى "بۇكرىسكان"

★

دائەگەرىن و تەماشای واق ورمای ھەرچى شتە
ئەمبەر ئەوبەر. دار بن بەرد بن، تەىرو توال و ئازەل بن
قازوو قولنگ بن لەسەرى و مارو مىرو بن لە خوارى
لەسەر تەرم و شانى ئەوان لەنگەر ئەگرن!

★

وختى تابووت ئەگاتە بەردەمى رەزى
لە سەرەوہ بۇ خوارەوہ لە رەش و سوور
رەزى گرىاو. بۇل بۇل فرمىسك ھەئەرىپىرن
ھەتا ناو رى و ھەتا بەرىپى.

★

وختى ئەگاتە نىزىكى دارگىلاس و دار بەلاؤوك
درەختەكان بە يەكدوو جارى سنگ كوتان
بەژنى تابووت ئال ئەكەن و قزى زەردى
ھەندى پووەك رەنگ ئەكەن و ئەىكەن بە سوور!

★

لەو مېرگەو بەرەو دەربەند پۆل ریشۆلە بە نزمیی
هەئەفەرن و خەریکن سنگ بدەن لە عەرد.
لە ناكائۆ بەرز ئەبنەو بە یەكدا دین، جارێكى تر
كۆ ئەبنەو چر ئەبنەو هەتا ئەبن بە چەتریكى
رەشى گەورە لەسەر تابووت. دیسانەو جارێكى دى
نزم ئەبنەو هەتا لای گۆئ و بە هیواشى پیمان ئەئین:
ئای كە تەنیان!

★

چون روومەت و لیوی فەرهاد زەردەپەریكى زۆر كالهو
دارەمەیتى، بە خەفەتیكى زۆر لیژدا دائەگەپرى و
لە پېچىكى كەوانەبى ناو دەربەندا، تەم و مژئ
وەك بیوارە⁽²²⁾ هەر لە خۆو پەیدا ئەبى و لەبەر
دەمدا، لە پریكدا، هەئەتۆقى و
قوتمان ئەداو، سەرنج كورت كورت ئەكاتەو
هەتا بەر پى. لەو ساتەدا وا هەست ئەكەم
دوو كەسىتر شانبەشانى گریانەكەم. هەنگاو ئەنپن و
غەمبارن. لەولامەو كۆترە رەشەكەى "ئیسكان" و
لەم لامەو كچە خەياتى دراوسى. ئەویان دەستیكمى
خستۆتە، سەر دلى خۆى. ئەمیان سەرى لەسەر
شانمە، زۆر بە ئەسپاییش ئەو ئەئى "ئای
كۆرەكەم! چەند بېكەسن!" ئەمیش ئەئى "ئای

⁽²²⁾ بیوارە: غەوارە، بیگانە.

رۆحه كەم، چەند رووتەلەو چەند بېبەرگن!"

★

بۆ سەفەرى بەرەو لای دەر بەندی گریان. كزە بايهكى
سەوزەلە لە نیشتمانی بە فرەو. رې ئەكەوئ
كزە بايهكى قزخاوى پېست تەنكى لەش بلوورینی
قەد بارىك. لە دواى قەیرئ بە قزوپرچى تەرپەو،
ئەگاتە سەرسەرى ئیمەو، لە كەژاودى غەمگینەو،
زۆر لەسەر خۆ دائە بەزئ و دەستی تەزىو درېژ ئەكاو
پەتوو لەسەرسەرى فەرهاد لائەدات و، فەرهادیش
وەكوو نووستبئ. دەم و چاوى مندا لائەدى دەر ئەكەوئ
كزەبا تەختى تەوئیل و چاوى نوقا و ماچ ئەكات و
بە پشتاو پشست ئەگەر پیتەو بە دواو. بەر لەوئ
جېمان بەئیلئ، پېمان ئەئئ: "ئای عاشقان!
لەناو و لاتى خۆتاندا چەند غەریبن!"

★

لە گلى رەشدا چالئىكى هەلکە نراو، لە بنى چالدا تۆپەئ
كرمى سې و، بە چوار دەورى گۆر پچە پشدا، دە دوانزە
دەروئشى بەردو، لە بەرەو ژوور، گوندىك لەناو
نەخۆشیدا ئەنائئى و گوندىك لەناو بېدەنگیدا پالیداو
بە گردئىكى كەساسەو، دوو هەنگاو لەولای منەو،
مەلایەكى بېتاقەت و چاکەت دراو، لەسەر چىچكان
دانىشتوو و تەلقىنئىكى دەست خەت بزو وشە شاشى

فرمىسكاوى بە دەستەۋە، لەولايشەۋە دارە مەيتىكى دانراۋ.
 تۈزى دوورتر، پىرەمىردى، لە پالتۇيەكى عەسكەرى قۇپچە
 زلدا، خۇيداۋە بەسەر گۇچانداۋ جار بە جارى دەستىك
 بە رېشيا ئەھىنى و دوور ئەروانى. لەسەر بەردى گەملىكى
 لموز رەشى، ھەردوۋ چاۋى نيۋە نوقاۋ، ھەئەمىزى و،
 مندالىكى پىخاۋسى داسك و دەرزىش جار جار مشەيەك
 ئەكات و بەسەر قۇلى كراسەكەى كەپوى ئەسرى. لە ئاسمانىكى
 رووگرزى رەنگ فافونى و بىزارىشدا، پەئە ھەورىكى زۇر قورس،
 بەلام نزم، "با" يەكى حووج بە ھەموو ھىزى خۇيەۋە،
 لە پىشتەۋە بە نىخەنىخ، توند توند پالتىپوۋ ئەنى و،
 بەرە خوارى ئەپرەتېنى، بەرە سەر ئىمەۋ گۇرستان.
 ئىستە ناۋ دارەمەيت چۆلە، جگە لە پەتۋى گرمۆلە،
 چاۋم لىيە ئەۋىش بۇ فەرھاد ھەر ئەگرى. لەسەرى
 مامە رووتەۋە، گرمەيەك و ھەورىك تەقى و ھەور
 پزاۋ ھەور رزاۋ، بارانىكى شلەزاۋى لە بەرۇكەۋە
 چەخماخە سەر بەرەللا بە پرتاۋ ھات. تەپ و نى
 بە قەد دەنكى كۇستمان گەورەۋ، دارژانى كۆتەلەكەى،
 ھىندەى لووزەۋى قايمى ئەم دووماتە⁽²³⁾ لە رۇحماندا بە گىنگل و
 تافە تافە. بارانى ھات. نەك بە تەنھا ھەردوۋ چاۋمان
 ھەموو چاۋەكانى دىكەيش، چاۋى پەنجەكانى دەست و،
 چاۋى قەلەمى گىرفان و چاۋى قۇپچەى كراسمان و

⁽²³⁾ دوومات: بەلاۋ كارمەساتى گەورە.

چاوى ھەردوو گۆى سەرسنگ و، كەپوومان و،
 كالاومان و پيشالى جامانەمان و ھەموو لەگەل
 ئەودا گريان!. بارانى ھات، سى ريز سى ريز
 جلى ئاوى و جلى پرسەى ئاودامانى بۆ درووين و
 كرديه بەرمان. بارانى ھات، ئەمجارەيان بە
 دەنگى شەست و پەھيلەى گرمەزنى شيوہنەوہ
 پيى ئەوتين: ئەى عاشقانى بەردستان! ئەى دەرويشانى
 بەردستان! لە دنيادا چەندە تەنيان. چەند بيكەسن
 چەند بي دالەن. چەند بي مال و چەند غەريبن
 ئەى عاشقانى بەردستان!.

★

شەو دەستى گرتەم و بردمىەوہ ئەشكەوتەم،
 شيعرەكان سەرتاپا تەپ بووبوون. وشەكان وەك
 گەلای داروبار، گزوكيا، بەردەكان، تەپ بووبوون.
 سەرلەنوئ بە چيلكەو چەويلى رابوردوو ئاگرىكم بۆ
 سبەى لە پۆحما كردهوہ. تۆزى دوور بەرامبەر
 ئاگرەكە رامگرتن، شەوفىكى ليمۆيى لىيدايين و
 دايبۆشين. وشەكان كەوتنەوہ جولان و لەسەر رپى
 خەيالى تازەدا بزووتن. دواى ئەوہى شيعرىكيان
 بە لەشما ھەلژناو گەيشتە لای گوچكەم پيى وتەم:
 ئەبينم ھەگبەكەت داناوہ ئامادە. بە نيازى
 سەفەرى؟! ئەمجارە لەگەل خۆت بۆ كويمان ئەبەيت و

كام دنيای تازه مان نه گيږي؟! من پيموت:
راست بوي چوويت. سه فهره و بهرو خوار. هه تاكوو

سهر گويزه و نزيكي قهراغ شار. گهر بشلوي،
به ريگه ي نه هيڻي (با) يه كي دلسوزدا جي بپروا،
چون باده پاكه كه ي لاي نالي، سه ريكي
شار نه دهين. ئاخ ئيوه نازانن، چهند بيري
كوتره كه و كچه كه ي دراوسي "ئيسكان" و چهند
بيري دوا بوني ماچه كه ي نه و نه كه م!

*

فانووزي هيلاي نه شكه و تم، خاموش بوو. كزكزكز،
هر به حال تيلماسكي له تيشكي تاله مووي زهر دباوي
تيا ما بوو. تا سهر جي م نه هات و نه نه هات.
خه و تووم و نه خه و تووم. بيئاگاو به ئاگام.
وهك نه وه ي له نيوان دوو ده ستدا دامابم.
يه كيكيان رامكيشي بو سهر ي و نه ويتر بو خوار ي.
نه مبيني له ت نه بووم. نه مبيني له تيكم جي مد يلي و
نه ويتر هر له سهر پيخه فه. به كه رتي راكردووي
خوم نهوت: تو له تي راستيمي يان نه مه ي
سهر جيگه؟! يه كيكم و دووانيشم. كاميانم?!
ليره م و ليره يش نيم. خه و تووم و نه خه و تووم.
نه مبيني خوم نيم و تارماييم. نه بينم و نابينم. نه وه تا

نايۇنى سەردەمى دەلاقەى دىوارم، ھەلتەقى و تووتىەكە
 ھاتەوہ ناو ژوورم. ھاتە سەر ھەمان تەنەكەى پىشت سەرم و
 نىشتەوہ. بە قەد من ماندوو بوو. پىكەنى و پىكەنىم.
 ھەئسام و لە دۆلكەى چاكەمدا ئاويكى غەمگىنم بۆ ھىنا.
 دەنووكى تىخست و يەك بىنە ھەر ھەمووى خواردەوہ ئىنجاكە
 دوو بالى پراوہشان. لىم پرسىيى: ديار نەماى لە كويى بووى؟!
 ھەر ھەمان مەملەكەت، ھەر لە لاي فىنۇس و ھۆمىرۇس؟!
 ئەى بەران؟! پىيى و تەم: نا نا نا، ئەمجارە "خانى" مان ھەلگرت و بردمانە
 لاي زىن و لاي مەم و ناو خەونى ھەرىمى بەفرستان. جىت
 ديار بوو. بەرانىش لە دەرى و ھستاوہو چاوپىيى ئىمەيە.
 لىم پرسىيى: بەرەو كويى؟! پىيى و تەم: پىش تۇزى
 كزەباى ناو شىعەرت پىيى و تىن بە نيازى سەفەرى بەرەو خوار!.
 بۆ ئەوئ و ئەمجارە ھەر خۇيشت دەلىلى!
 من پىموت: تا گۆيژەو قەراغ شار. زياتر نا. ناچىنە
 شارەوہ. ئەترسم دووچارى بەلا بىن. خۆ مەگەر
 (با) يەكى زۆر راستال پىگەمان نىشاندا. ھاوپىيى!
 تەنىام و تەنىايىش خەرىكە بمكاتە بەردىكى ئەم ناوہو
 بىزارىش بە دەنووك ناو رۆحم بكوئى، جيا لەوھىش،
 زۆر بىرى ئەو كۆترە پەشپۆشەى ئىسكان و فىنۇسى
 خەياتى دراوسى و زۆر بىرى پەفەكە و ژوورەكەى خۆم ئەكەم!
 دوابەدواى قاقايەك تووتىەكە و تىەوہ: تۆ جىتە؟!
 شىعەرىكى زۆر وپى. چ كارمان بە (با) يە دلسۆز بى يان

نەبى. نازانى. بەرانى بالدارمان لەگەئە؟! ناتەوى
 لە حەوشەى مائەكەى ئەو كۆترە رەشەدا دابەزى؟!
 وای وت و ھەگبەكەم ھەلگرت و كردمە شان. شیعەرەكان
 داچلەكین. شیعریكى مندالیان، ویزەویز، خەریكبوو
 لە ھەگبە بێتە دەر. زنجیرم راکیشاو كەوتەو ھە ناو ھەگبەو
 بێدەنگ بوو. فانۆزم بە پەنگى زەردەو ھەستىكى
 بارىكى ھەلپى. مائاوا. كە چووینە دەرەو،
 لە بەردەم بەرگیلەى نسرما. بەرانى بالدارمان شپرزە
 ھەستابوو. لاملى تېھەلسووم. بە گالتهيش قوچىكى
 لیدام و پىكەنى. روومكرده توتیەكە: ببوورە بەر
 لەو ھى بەردستان، دەر بەندی عاشقان، جىبىلین
 من ئەبى سەرىكبەم لە بەردە رەشەكەى داىكەم و باوھشى
 تریفەى دوا شیعری پیاكەم و ھەك باران ماچىكەم.
 بە پەلە، چون، پىو رۆى، ئەستىرە لەو ھەختى كشاندا،
 یان پەلەى ھەورىكى تەتەرى نىو شاخان، كە نامەى
 چەخماخە، بەرى بو، خواوھندى باو باران. گەیشتمە
 بەردە رەش، باوھشم پیا كردو، گریام و چەند
 تالى لە قزى شیعریكەم لاجیھىشت. ھاتمەو،
 توتیەكە لە پىشدا لە نىوان دوو قوچى بەراندا ھەلنىشت و
 نىنجا من بە ھەگبە و قەسىدەو مەراق و بە دوو چل
 ھەتاوى یادەو ھەووم و بە رىگەى ھەواى
 ئاسماندا، بە رىگەى خەونىكى زور بەرزى سپىدا،

خاوو تیژ، خەم باریك خەم بەرین، بەرەو شار،
بەرەو لای كۆتریکی بیوه ژن، بەرەو لای فینۆسی
خەياتی دراوسی هەئفرین!

سلیمانی
2004/11/27